

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування з хімії визначає провідні напрямки у фаховій підготовці майбутнього фахівця, і тому включає найважливіші розділи таких хімічних дисциплін: загальна хімія, неорганічна хімія, органічна хімія, біохімія з основами молекулярної біології, основи сучасного хімічного виробництва, фізичної і колоїдної хімії.

Об'єм і зміст навчального матеріалу з курсів хімії узгоджено з відповідними діючими програмами. Це в свою чергу дозволяє скорегувати міжпредметні зв'язки дисциплін хімічного циклу. Програма забезпечує максимальну зорієнтованість на майбутню практичну діяльність випускника в сучасних умовах утвердження Концепції національної освіти в Україні.

Програму складено з урахуванням сучасного стану теоретичних основ хімічної науки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка університету (нормований рейтинговий бал)	Оцінка за національного шкалою	ПОКАЗНИКИ
90-100 (високий рівень)	Відмінно	Абітурієнт виявив всебічні та систематизовані знання теоретичних основ хімії, продемонстрував глибину і детальність аналізу питань, уміння розкривати сутність теоретичних положень; правильно та вільно оперує категоріями і поняттями; доцільно і грамотно добирає необхідні для відповіді аргументи, ілюструє їх прикладами із майбутньої професійної діяльності, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу; відповіді чіткі, логічні, конкретні, мова літературна. При розв'язанні практичного завдання виявляє здатність до проектування, аналітичного мислення, спирається на технологічний підхід, легко і швидко визначає професійні дії вчителя-хіміка, добирає оптимальні методи та прийоми діяльності у конкретній ситуації, дає їх обґрунтування, демонструє оригінальність, творчий потенціал.
82-89 (середній рівень)	Добре	Абітурієнт виявив повне засвоєння програми державного екзамену, достатньо висвітлює теоретичні положення та з'ясовує суттєві сторони питань, правильно визначає зміст основних понять, демонструє володіння матеріалом з хімії, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні практичного завдання спирається на технологічний підхід, виявляє проектні вміння, цілому вірно визначає професійні дії вчителя хімії та добирає методи діяльності у конкретній ситуації, дає їх обґрунтування, наводить приклади.
74-81 (середній рівень)	Добре	Абітурієнт виявив повне засвоєння програми державного екзамену, достатньо висвітлює теоретичні положення та з'ясовує суттєві сторони питань, правильно визначає зміст основних понять, демонструє володіння хімічним матеріалом, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні практичного завдання спирається на технологічний підхід, виявляє проектні уміння, в основному визначає професійні дії

64-73 (достатній рівень)	Задовільно	вчителя хімії та добирає методи діяльності у конкретній ситуації, але обґрунтування не завжди переконливе. Абітурієнт виявив знання основного матеріалу програми державного екзамену в об'ємі, який необхідний для подальшої практичної роботи; продемонстрував у цілому правильність розуміння наукових положень і понять, однак відповідь вирізняється поверховістю або фрагментарністю, наявні неточності та помилки у змісті відповіді. При розв'язанні практичного завдання професійні знання, технологічний підхід використовуються обмежено; переважає емпіричний рівень та стереотипність.
60-63 (достатній рівень)	Задовільно	Абітурієнт виявив знання основного матеріалу програми державного екзамену, в об'ємі, елементарно необхідному для подальшої практичної роботи; продемонстрував у цілому правильність розуміння теоретичних положень і наукових понять по суті, однак відповідь вирізняється обмеженістю, поверховістю або фрагментарністю, наявні затруднення, неточності та помилки у змісті відповіді. При розв'язанні практичного завдання професійні знання, технологічний підхід використовуються обмежено, вибір методів не завжди правильний.
35-59 (низький рівень)	Незадовільно	Абітурієнт виявив суттєві прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, має значні труднощі в оперуванні категоріями та теоретичними положеннями в хімічній науці; відповідь вирізняється обмеженістю, фрагментарністю, наявні грубі помилки; при виконанні практичного завдання не спирається на алгоритм розв'язання, допускає помилки, виявляє обмеженість професійного мислення та не сформованість відповідних умінь.
1-34 (низький рівень)	Незадовільно	Абітурієнт виявив значні прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, має значні труднощі в оперуванні категоріями та теоретичними положеннями в хімічній науці. Відповідь обмежена, фрагментарна, наявні грубі помилки при виконанні практичного завдання, пов'язані з обмеженістю професійного мислення та не сформованістю відповідних умінь.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЗАГАЛЬНА ХІМІЯ

Атомно-молекулярне вчення. Основні положення атомно-молекулярного вчення. Основні закони хімії. Основні хімічні поняття: елемент, атом, молекула, йон, валентність, ступінь окиснення, еквівалент. Прості речовини. Алотропія. Складні речовини. Відносна атомна і молекулярна маси. Закон Авогадро. Висновки із закону Авогадро. Моль. Молярна маса. Молярний об'єм газоподібної речовини.

Закон збереження маси і енергії та його значення в хімії. Взаємозв'язок маси і енергії. Поняття про дефект маси. Закон сталості складу. Еквіваленти елементів і складних речовин.

Будова атома. Модель будови атома за Дж.Томсона. Модель будови атома Резерфорда. Корпускулярно-хвильовий дуалізм випромінювання. Постулати Бора.

Корпускулярно-хвильовий дуалізм частинок. Хвилі де Бройля. Принцип невизначеності Гейзенберга.

Квантові числа як параметри, які визначають хвильову функцію. Головне (n), орбітальне (l), магнітне (m) квантові числа. Атомні орбіталі (АО).

Деякі властивості атомів. Атомні радіуси. Потенціали іонізації. Спорідненість до електрону. Відносна електронегативність. Умовні йонні радіуси.

Періодичний закон Д.І.Менделєєва і будова атома. Сучасне формулювання періодичного закону. Періодичність змін властивостей елементів як прояв періодичності змін електронних конфігурацій атомів. Періодична система як вираження періодичного закону. Структура періодичної системи. Періоди і групи. Зміна атомних радіусів, потенціалів іонізації і величин спорідненості до електрону в групах і періодах.

Зв'язок розміщення елемента в періодичній системі з властивостями його атомів і утворених ним простих і складних речовин.

Хімічний зв'язок. Основні характеристики зв'язку: довжина зв'язку, енергія зв'язку, кратність зв'язку, валентний кут. Основні типи хімічного зв'язку: ковалентний та йонний. Ефективний заряд атома в молекулі.

Полярність зв'язку. Дипольний момент зв'язку і молекули в цілому. Електронегативність елементів. Ступінь окиснення. Координаційне число. Стехіометричні формули і структура сполук. Ізомерія.

Валентність. Ковалентність атома.

Ковалентний зв'язок. Метод валентних зв'язків (ВЗ). Фізична ідея методу: утворення двоцентрових і двоелектронних зв'язків. Принцип максимального перекривання АО.

Два механізми утворення ковалентного зв'язку: взаємодія неспарених електронів і донорно-акцепторна взаємодія.

Ковалентність атомів елементів 1-го, 2-го і 3-го періодів.

Теорія напрямленості валентності. Насичуваність, напрямленість і поляризація ковалентного зв'язку. Гібридація АО. Типи гібридації і стереохімія молекул в світі уявлень метода ВЗ. σ - і π -зв'язки.

Йонний зв'язок. Катіони і аніони в молекулах і твердих речовинах. Область застосування йонної моделі. Неможливість існування в молекулі багатозарядних одноатомних йонів. Властивості сполук з йонним і ковалентним зв'язком. Міжмолекулярні і йонні кристалічні решітки.

Швидкість хімічних реакцій. Хімічна рівновага. Фактори, які впливають на швидкість хімічної реакції. Поняття про активні молекули. Енергія активізації. Поняття про ланцюгові реакції. Закон дії мас. Константи швидкості реакції. Вплив температури на швидкість хімічної реакції. Рівняння Вант-Гоффа і Арреніуса. Каталізатор. Каталіз. Гомогенний, гетерогенний і мікрогетерогенний каталіз.

Оборотні і необоротні реакції. Фактори, що визначають необоротність реакції. Умови настання хімічної рівноваги. Константа хімічної рівноваги. Принцип Ле Шательє і його застосування.

Вода. Розчини. Вода в природі. Проблема чистої води. Склад і будова молекули води. Характеристика водневого зв'язку. Фізичні властивості води. Аномалії води і їх пояснення. Вода як універсальний розчинник. Хімічні властивості води.

Електролітична дисоціація. Електроліти та неелектроліти. Основні положення електролітичної дисоціації Св.Арреніуса. Механізм процесу електролітичної дисоціації. Ступінь дисоціації. Слабкі і сильні електроліти. Коефіцієнт активності. Оборотність процесу дисоціації. Застосування закону діючих мас до процесу дисоціації слабких електролітів, константа дисоціації.

Кислоти, основи, солі в світлі теорії електролітичної дисоціації. Амфотерні електроліти. Вода як слабкий електроліт; рН середовища. Гідроліз солей. Ступінь і константа гідролізу. Умови утворення і розчинення осадів.

Основні класи неорганічних сполук. Їх властивості і одержання.

Оксиди солетворні і несолетворні. Кислотні, основні і амфотерні оксиди. Номенклатура, властивості і добування оксидів.

Основи. Одно- і багатокислотні основи. Луги. Номенклатура, властивості та основні способи їх добування.

Солі. Класифікація і номенклатура, властивості і основні способи добування солей.

Генетичний зв'язок між класами неорганічних сполук.

Комплексні сполуки. Реакції комплексоутворення. Основні положення координаційної теорії.

Окисно-відновні реакції. Зміна ступеня окиснення елементів при хімічних реакціях і класифікація реакцій за цією ознакою. Окисники і відновники. Класифікація окисно-відновних реакцій. Роль середовища в проходженні окисно-відновних процесів. Гальванічний елемент. Електродні потенціали. Електрохімічний ряд напруг металів. Поняття про окисно-відновний потенціал. Електроліз. Характеристика і класифікація процесів корозії металів.

ХІМІЯ НЕОРГАНІЧНА

Елементи головних підгруп періодичної системи. Гідроген. Місце Гідрогену в періодичній системі. Будова атома. Ізотопи Гідрогену. Одержання водню. Фізичні і хімічні властивості водню. Гідрогенні сполуки металів та неметалів. Їх властивості.

Елементи головної підгрупи VII групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи VII групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Хлор. Знаходження Хлору в природі. Одержання хлору. Фізичні і хімічні властивості хлору. Взаємодія Хлору з Гідрогеном. Механізм цієї реакції. Хлоридна кислота. Її властивості і одержання. Застосування хлоридної кислоти та її солей. Оксигеновмісні сполуки Хлору: оксиди, кислоти, солі.

Загальна характеристика властивостей Флуору, Брому, Йоду. Залежність властивостей простих речовин, Гідрогенних та оксигенних сполук галогенів від величини заряду ядер. Біологічне значення галогенів та їх сполук.

Елементи головної підгрупи VI групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи VI групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Оксиген. Знаходження кисню у природі. Повітря. Об'ємний і ваговий склад повітря. Рідке повітря, його властивості і практичне використання. Одержання кисню. Роль кисню в природі і техніці. Електронна будова молекули Оксигену. Фізичні і хімічні властивості Оксигену. Взаємодія простих і складних речовин з Оксигеном. Гідрогенні сполуки Оксигену – гідроген оксид (вода) і гідроген пероксид. Окисні і відновні властивості гідроген пероксиду, його кислотні властивості. Алотропія Оксигену. Озон, його фізичні і хімічні властивості.

Сульфур. Знаходження сірки в природі. Одержання. Фізичні і хімічні властивості Сульфуру. Гідрогено- та оксигеновмісні сполуки Сульфуру. Сульфур (IV) оксид. Сульфідна кислота. Сульфур (VI) оксид. Сульфатна кислота. Електронна будова і геометрія молекули. Властивості сульфатної кислоти. Застосування сульфатної кислоти та її солей. Олеум і двосульфатна кислота.

Загальна характеристика властивостей Селену, Телуру. Властивості простих речовин, гідрогено- та оксигеновмісних сполук.

Елементи головної підгрупи V групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи V групи на основі їх розташування в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Нітроген. Азот у природі. Фізичні і хімічні властивості Нітрогену. Сполуки Нітрогену з Гідрогеном – амоніак, гідразин. Електронна будова і геометрія молекули амоніаку. Властивості гідрогенних сполук Нітрогену. Оксиди Нітрогену. Властивості нітритної кислоти. Нітриту, їх властивості. Нітратна кислота. Електронна будова і геометрія молекули. Властивості нітратної кислоти. Взаємодія нітратної кислоти з металами. Одержання

нітратної кислоти у промисловості. Солі нітратної кислоти, їх властивості. Роль Нітрогену в розвитку живих організмів. Кругообіг азоту в природі.

Фосфор. Знаходження у природі, одержання, властивості, застосування. Важливі сполуки Фосфору. Фосфатна кислота. Солі фосфатних кислот – фосфати. Їх застосування. Фосфорні добрива. Кругообіг Фосфору в природі. Елементи головної підгрупи IV групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи IV групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Карбон. Вуглець в природі. Алотропні видозміни Карбону: алмаз, графіт, карбін, фулерен. Їх структура. Фізичні і хімічні властивості, застосування. Оксиди Карбону. Електронна будова і геометрія молекули карбон (IV) оксиду. Одержання і властивості. Карбонатна кислота, карбонати. Гідрогенціанідна кислота і її солі.

Силіцій. Знаходження кременію в природі. Фізичні і хімічні властивості. Силіцій (IV) оксид. Одержання і властивості. Кременієві кислоти. Силікати. Галогеніди силіцію.

Загальна характеристика властивостей Германію, Стануму, Плюмбуму. Ступені окиснення Германію, Стануму, Плюмбуму. Кислотно-основні властивості гідроксидів. Сполуки елементів з Сульфуром. Тіосолі. Характеристика окисно-відновних властивостей сполук Германію, Стануму, Плюмбуму в різних ступенях окиснення. Застосування олова та свинцю. Використання напівпровідникових властивостей германію.

Загальні властивості металів. Розміщення в періодичній системі елементів, які утворюють прості речовини металічного характеру. Природа металічного стану. Структура металів. Типи кристалічних ґраток.

Загальні фізичні властивості металів. Хімічна активність металів. Метали як відновники. Роботи М.М.Бекетова. Важливі способи одержання металів з руд. Сплави, їх властивості. Типи сплавів. Використання сплавів у народному господарстві країни. Біологічна роль металів. Взаємодія металів з водою, водними розчинами кислот і солей.

Елементи головної підгрупи I групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи I групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Натрій і Калій. Їх одержання. Фізичні і хімічні властивості. Одержання і властивості їх гідридів, оксидів і гідроксидів. Важливі солі. Біологічне значення йонів натрію і калію. Калійні добрива.

Елементи головної підгрупи II групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи II групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Берилій, Магній. Знаходження в природі. Способи одержання, важливі властивості і застосування. Оксиди і гідроксиди, одержання і їх властивості.

Лужноземельні метали. Знаходження в природі. Одержання. Фізичні та хімічні властивості металів. Оксиди і гідроксиди лужноземельних металів. Солі. Твердість води і способи її усунення. Значення і практичне застосування сполук лужноземельних металів в народному господарстві.

Елементи головної підгрупи III групи періодичної системи. Загальна характеристика властивостей елементів головної підгрупи III групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Бор. Знаходження в природі. Фізичні і хімічні властивості простої речовини. Гідроген- та галогенвмісні сполуки Бору. Борний ангідрид. Борна кислота. Поліборні кислоти. Бура.

Алюміній. Знаходження у природі. Виробництво алюмінію. Фізичні і хімічні властивості. Алюмінотермія. Сплави алюмінію. Оксид і гідроксид алюмінію. Амфотерність гідроксиду. Їх властивості. Практичне значення алюмінію і його сполук.

Елементи побічних підгруп періодичної системи. Особливості електронних структур атомів елементів d- і f- родин. Їх розміщення в періодичній системі. Відмінність властивостей

атомів елементів головних і побічних підгруп, простих речовин і сполук, а також закономірностей їх змін при зростанні зарядів ядер атомів. Різновидність ступенів окиснення, які проявляють атоми елементів побічних підгруп.

Елементи побічної підгрупи I групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів. Властивості простих речовин, оксидів, гідроксидів і солей Купруму, Аргентуму і Ауруму. Фізіологічна дія іонів аргентуму.

Елементи побічної підгрупи II групи. Загальна характеристика властивостей елементів побічної підгрупи II групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів. Властивості простих речовин, оксидів і солей Цинку, Кадмію і Меркурію. Фізіологічна дія Меркурію.

Елементи побічної підгрупи VI групи. Загальна характеристика властивостей елементів побічної підгрупи VI групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Хром. Знаходження у природі, добування, фізичні і хімічні властивості, застосування. Сплави хрому. Важливі сполуки Хрому. Прояв ступеня окиснення атомів Хрому. Зміна кислотно-основних властивостей гідроксидів. Характеристика окисно-відновних властивостей сполук Хрому.

Елементи побічної підгрупи VII групи. Загальна характеристика властивостей елементів побічної підгрупи VII групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Манган. Знаходження марганцю в природі, добування. Фізичні і хімічні властивості, застосування. Сплави марганцю. Важливі сполуки Мангану. Кислотно-основні властивості гідроксидів. Характеристика окисно-відновних властивостей сполук Мангану.

Елементи побічної підгрупи VIII групи. Загальна характеристика властивостей елементів побічної підгрупи VIII групи на основі їх розміщення в періодичній системі і електронних конфігурацій атомів. Ступені окиснення атомів елементів.

Ферум. Знаходження заліза в природі. Фізичні і хімічні властивості. Оксиди, гідроксиди і солі Феруму.

ОРГАНІЧНА ХІМІЯ

Предмет органічної хімії. Короткий історичний огляд розвитку органічної хімії.

Основні положення теорії хімічної будови органічних сполук О.М.Бутлерова. Взаємний вплив атомів у молекулі. Молекулярні та структурні формули.

Види структурної ізомерії. Приклади.

Електронна будова атома Карбону. Теорія гібридизації. Три валентні стани атома Карбону, правила для встановлення гібридизації його атомів у молекулі.

Розподіл електронної густини в органічних молекулах.

Насичені вуглеводні (алкани). Гомологічний ряд вуглеводнів C_nH_{2n+2} . Ізомерія і номенклатура.

Хімічні властивості алканів. Ізомеризація n-алканів у ізоалкани.

Окремі представники насичених вуглеводнів, їх одержання, застосування.

Етиленові вуглеводні (алкени). Електронна будова зв'язку $C = C$. Цис- та транс-ізомерія. Етилен: електронна будова, добування і народногосподарське значення.

Хімічні реакції алкенів. Якісні реакції на подвійний зв'язок.

Окремі представники етиленових вуглеводнів, їх одержання, застосування для промислового синтезу органічних речовин.

Ацетиленові вуглеводні (алкіни). Ацетилен. Електронна будова зв'язку $C \equiv C$. Добування, хімічні властивості та промислове значення алкінів.

Хімічні властивості алкінів. Реакції приєднання до алкінів. Приєднання полярних речовин до несиметрично заміщених гомологів ацетилену (правило Марковнікова).

Ацетилен як сировина в промисловості органічного синтезу; одержання оцтового альдегіду, тетрахлоретану, вінілхлориду, акрилонітрилу, вінілацетату, вінілових етерів та інших мономерів для синтезу полімерів і каучуків. Використання ацетилену в автогенному зварюванні і різанні металів.

Галогеналкани: добування, властивості, застосування. Ізомерія та номенклатура галогеналканів. Реакція Грін'єра. S_N1 і S_N2 реакції.

Хімічні властивості галогеналканів.

Найважливіші представники галогеналканів.

Дивініл, електронна будова, добування і застосування. Ізопрен і будова природного каучуку. Гума.

Хімічні властивості спряжених дієнів. Гідрування дієнів активними металами у присутності спирту, каталітичне гідрування. Галогенування 1,3-бутадієну. Дієновий синтез Дільса – Альдера. Полімеризація 1,3-бутадієну, ізопрену. Співполімеризація спряжених дієнів.

Високомолекулярні сполуки, добування полімеризацією ненасичених мономерів. Натуральний і синтетичний каучуки. Синтетичні каучуки: СКБ, СКД, СКІ, СКН. Натуральний каучук (НК), його одержання, будова.

Спирти. Характеристика гомологічного ряду одноатомних спиртів. Етиловий спирт: добування, хімічні властивості і застосування. Багатоатомні спирти. Гліцерин: добування, хімічні властивості. Етери (прості ефіри).

Найважливіші представники спиртів. Метиловий, етиловий, пропілові, бутилові, амілові спирти, їх одержання, застосування. Вищі спирти: цетиловий і мерициловий та їх поширення в природі.

Етери. Загальна формула, гомологічний ряд, ізомерія, номенклатура.

Альдегіди і кетони. Гомологічний ряд насичених альдегідів.

Хімічні властивості альдегідів і кетонів.

Окисно-відновні реакції. Відновлення альдегідів і кетонів до спиртів. Окиснення альдегідів. Якісні реакції альдегідів: реакція срібного дзеркала, взаємодія з купрум(II) гідроксидом і з фуксинсульфітною кислотою.

Найважливіші представники. Формальдегід, ацетатний альдегід, ацетон і їх одержання в промисловості, застосування. Особливі властивості форміатного альдегіду.

Карбонові кислоти і їх похідні. Гомологічний ряд монокарбонових кислот. Будова карбоксильної групи. Оцтова кислота: властивості, добування та найголовніші похідні.

Хімічні властивості.

Окремі представники. Форміатна кислота, одержання, особливі властивості, використання. Ацетатна кислота, одержання, властивості. Вищі карбонові кислоти (пальмітатна, стеаратна). Синтетичні карбонові кислоти та їх застосування.

Естери (складні ефіри) монокарбонових кислот. Механізм естерифікації. Жири: будова і біологічне значення.

Гідрокси- та оксокарбонові кислоти. Хімічні властивості.

Вуглеводи. Класифікація. Ізомерія.

Моносахариди: будова, властивості.

Дисахариди. Полісахариди. Хімічні властивості целюлози.

Циклопарафіни: знаходження в природі, будова, хімічні властивості.

Ароматичні сполуки. Електронна будова молекули бензену. Квантово-механічні умови ароматичності. Добування бензену і його гомологів.

Хімічні властивості бензену. Ароматичні властивості бензену: стійкість до дії окисників, особливі умови для проходження реакцій приєднання, заміщення.

Анілін: електронна будова, добування, хімічні властивості і застосування.

Фенол: електронна будова молекули фенолу. Добування, хімічні властивості і застосування. Описати хлорування бензену і толуєну в залежності від умов реакції.

Хімічні властивості фенолів.

П'ятичленні гетероцикли (фуран, тіофен, пірол), їх електронна будова.

Пірол і його основні і кислотні властивості. Солі піролу, одержання, властивості. Природні сполуки, що містять ядро піролу. Тетрапіроли. Порфін і його ароматичність.

Індол. Одержання, хімічні властивості. Індоксили. β -індоксил, таутомерія, перетворення в сине індіго (транс-форма). Біологічне значення похідних піролу. Триптофан, β -індолілоцтова кислота (гетероауксин).

Шестичленні гетероцикли (піридин, піримідин, пурин та їх похідні). Електронна будова піридину. Хімічні властивості піридину.

Піримідинові і пуринові основи, що входять до складу нуклеїнових кислот.

БІООРГАНІЧНА ХІМІЯ

Пептиди. Пептидний зв'язок. Природний пептид глутатіон. Поліпептидна теорія будови молекули. Тонка будова поліпептидного ланцюга (валентні кути та відстань між атомами).

Сучасні уявлення про будову білків. Чотири рівні будови білкової молекули.

Фізико-хімічні властивості білків. Класифікація білків. Прості та складні білки. Протеїни та протеїди. Принципи класифікації протеїнів.

Хімічний склад нуклеїнових кислот (характеристика пуринових та піримідинових основ, що входять до складу нуклеїнових кислот). Рибоза і дезоксирибоза. Два типи нуклеїнових кислот: дезоксирибонуклеїнові (ДНК) і рибонуклеїнові (РНК). Різниця між ДНК і РНК за складом, молекулярною масою, локалізацією у клітині і функціям. Порівняльна характеристика видів нуклеїнових кислот за відносною молекулярною масою, нуклеотидним складом, локалізацією та функціями.

Каталітична (ферментативна) функція білків. Роль ферментів у процесах життєдіяльності організмів. Риси подібності та відмінності між ферментами та каталізаторами іншої природи.

Будова ферментів. Ферменти-протеїни і ферменти-протеїди. Поняття про субстратний, активний та алостеричний центри. Молекулярна маса ферментів. Мономерна і мультимерна структура ферментів.

Вітаміни. Жиророзчинні вітаміни. Вітаміни А, Д, їх хімічна будова. Фізіологічна роль.

Водорозчинні вітаміни. Вітаміни В₁, В₂, В₃, В₅, В₆, В₁₂, С, їх хімічна будова. Фізіологічна роль.

Загальні уявлення про обмін речовин і енергії. Обмін білків, вуглеводів та ліпідів. Взаємозв'язок та регуляція обміну речовин в організмі.

ФІЗИЧНА І КОЛОЇДНА ХІМІЯ

Адсорбція. Фактори, які впливають на адсорбцію.

Дисперсні системи. Їх класифікація. Вчення Д.І.Менделєєва про розчини. Сольвати та гідрати. Кристалогідрати.

Розчинність твердих речовин у воді. Розчинність рідин і газів у воді. Розчини насичені і ненасичені. Спроби вираження вмісту розчиненої речовини в розчині.

Властивості розбавлених розчинів. Явище осмосу. Осмотичний тиск. Закон Вант-Гоффа. Тиск насиченого пару над розчинами і залежність від концентрації і температури. Температура кипіння і замерзання розчинів. Закони Рауля.

Колоїдні розчини. Будова колоїдних частинок. Гелі і золі, основні властивості колоїдних систем. Значення колоїдів у біології.

Енергетика і направленість хімічних процесів. Теплові ефекти хімічних реакцій. Теплоти утворення хімічних сполук. Закон Гесса. Зміна внутрішньої енергії системи. Ентальпія. Ентропія. Ізобарно-ізотермічний потенціал. Оцінка можливості проходження хімічної реакції в заданому напрямку.

ОСНОВИ СУЧАСНОГО ХІМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Виробництво сульфатної кислоти. Сировина. Основні стадії процесу. Кінцеві продукти.

Амоніак. Прямий синтез амоніаку. Застосування.

Виробництво нітратної кислоти шляхом окиснення амоніаку. Сировина. Основні стадії процесу.

Силікатна промисловість. Виробництво скла цементу та кераміки. Особливості процесу. Кінцеві продукти.

Мінеральні добрива. Прості та комплексні добрива. Фосфорні та нітратні добрива. Сировина для виробництва добрив.

Виробництво чавуну та сталі. Сировина. Доменний процес. Переробка чавуну на сталь. Конверторний та мартенівський спосіб виробництва сталі. Види чавуну та сталі. Виробництво чавуну і нікелю. Використання їх в народному господарстві країни.

Виробництво алюмінію. Сировина. Електролітичний спосіб одержання алюмінію. Алюмінієві сплави. Дюралюміній. Силумін.

Комплексна переробка нафти. Процес крекінгу та реформінгу. Кінцеві продукти переробки.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

1. Найбільше число хімічних елементів у складі речовини, формула якої

- A) $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{NO}_2$
- B) CH_3COOH
- B) $\text{CH}_3\text{COOCH}_3$
- Г) $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{NH}_2$

2. Проаналізуйте твердження.

I. Радіус атома Хлору менший за радіус атома Флуору.

II. У ядрі нукліда ^{32}S однакове число протонів і нейтронів.

III. Електронегативність Сульфуру більша за електронегативність Оксигену.

IV. Атом Сульфуру утворює простий аніон з такою самою електронною конфігурацією, як і в атома Аргону.

- A) I, III
- B) I, IV
- B) II, III
- Г) II, IV

3. На зовнішньому енергетичному рівні атома хімічного елемента, що перебуває в основному стані, число неспарених електронів менше за число спарених. Назва цього елемента –

- A) Силіцій
- B) Фосфор
- B) Сульфур
- Г) Хлор

4. Укажіть формулу речовини, хімічні зв'язки в молекулі якої більш полярні порівняно зі зв'язками в молекулах інших речовин, формули яких наведено.

- А) H_2S
- Б) H_2O
- В) CH_4
- Г) NH_3

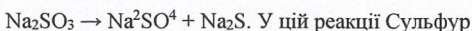
5. Нафтаген – летка з характерним запахом кристалічна речовина. Її температура плавлення близько $80\text{ }^\circ\text{C}$. Укажіть тип кристалічних ґраток нафтагену.

- А) йонні
- Б) атомні
- В) металічні
- Г) молекулярні

6. Шматочок натрію, уміщений у воду, плавиться, перетворюючись на кульку, яка швидко рухається поверхнею води. Одним з продуктів реакції є газувата речовина. Взаємодія натрію з водою – це реакція

- А) сполучення, екзотермічна
- Б) сполучення, ендотермічна
- В) заміщення, екзотермічна
- Г) заміщення, ендотермічна

7. Проаналізуйте з погляду окиснення-відновлення хімічну реакцію, схема якої

- А) і окислюється, і відновлюється
- Б) не змінює ступінь окиснення
- В) лише відновлюється
- Г) лише окислюється

8. Які речовини не реагують між собою у водному розчині?

- А) NaNO_3 і HCl
- Б) Na_2SiO_3 і HCl
- В) FeCl_3 і NaOH
- Г) MgCl_2 і NaOH

9. Колір вологого універсального індикаторного папірця змінюється під дією

- А) азоту й гідроген хлориду
- Б) амоніаку й гідроген сульфіді
- В) амоніаку і нітроген(I) оксиду
- Г) азоту й нітроген(II) оксиду

10. У якому рядку формули оксидів записано в такій послідовності: кислотний, амфотерний, основний?

- А) Cl_2O_7 , BaO , Cu_2O
- Б) CO_2 , Al_2O_3 , ZnO
- В) N_2O , Cu_2O , ZnO
- Г) SiO_2 , Al_2O_3 , BaO

11. Правильне твердження щодо натрій гідроксиду наведено в рядку

- А) його розплав проводить електричний струм
- Б) має молекулярні кристалічні ґратки
- В) малорозчинна у воді речовина
- Г) взаємодіє з амоніаком

12. У якому рядку в правильній послідовності записано формули солей, що утворюються внаслідок поступового добавляння розчину натрій гідроксиду до розчину ортофосфатної кислоти?

- А) Na_3PO_4 , NaH_2PO_4 , Na_2HPO_4
- Б) NaH_2PO_4 , Na_2HPO_4 , Na_3PO_4
- В) Na_2HPO_4 , NaH_2PO_4 , Na_3PO_4
- Г) NaH_2PO_4 , Na_3PO_4 , Na_2HPO_4

13. Сульфатна кислота реагує з

- 1) киснем
- 2) цинком
- 3) натрій карбонатом
- 4) карбон(IV) оксидом

Варіанти відповіді:

- А) 1, 3
- Б) 1, 4
- В) 2, 3
- Г) 2, 4

14. Яка з речовин реагує і з хлоридною кислотою, і з калій гідроксидом?

- А) літій оксид
- Б) барій гідроксид
- В) силіцій(IV) оксид
- Г) алюміній гідроксид

15. Із розчину барій хлориду осадити катіони Ba^{2+} можна за допомогою розчину

- А) натрій карбонату
- Б) аргентум(І) нітрату
- В) натрій етаноату
- Г) калій нітрату

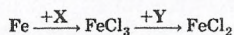
16. У якому випадку метал реагує із сіллю у водному розчині

- А) Cu і ZnSO₄
- Б) Zn і MgCl₂
- В) Cu і NiSO₄
- Г) Zn і SnCl₂

17. Укажіть правильне твердження

- А) Оксид і гідроксид Кальцію виявляють амфотерні властивості.
- Б) У промисловості кальцій оксид добувають випалюванням вапняку.
- В) Взаємодія калію і кальцію з водою відбувається бурхливо з виділенням кисню.
- Г) У реакції з водою атоми Калію і Кальцію віддають електрони з утворенням катіонів, що мають різну електронну конфігурацію.

18. Визначте формулу речовини X і Y у схемі перетворень

	X	Y
А)	Cl ₂	KI
Б)	Cl ₂	CO ₂
В)	HCl	NH ₃
Г)	HCl	CH ₄

19. Яка з наведених схем хімічних реакцій описує процес алюмотермії?

- А) Al + O₂ → Al₂O₃
- Б) Al(OH)₃ → Al₂O₃ + H₂O
- В) Fe₂O₃ + Al → Fe + Al₂O₃
- Г) Al(NO₃)₃ → Al₂O₃ + NO₂ + O₂

20. Які твердження щодо властивостей ортофосфатної кислоти є правильними?

- 1) існує лише у водному розчині
- 2) реагує з амоніаком

- 3) легко окислюється
4) є трьохосновною

Варіанти відповіді:

- A) 1, 3
Б) 1, 4
B) 2, 3
Г) 2, 4

21. Сірка є відновником у реакції з

- A) киснем
Б) воднем
B) натрієм
Г) залізом

22. Два сухих циліндри наповнили гідроген хлоридом. У перший циліндр занурили змочений водою універсальний індикаторний папірець, а в другий – скляну паличку, змочену концентрованим розчином амоніаку.

Проаналізуйте твердження. Чи є поміж них правильні?

I. У першому циліндрі універсальний індикаторний папірець змінив колір на синій.

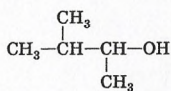
II. У другому циліндрі навколо палички утворився білий дим.

- A) правильне лише I
Б) правильне лише II
B) обидва правильні
Г) немає правильних

23. Газуваті кисень та карбон(IV) оксид можна відрізнити за

- A) кольором
Б) допомогою тліючої скіпки
B) допомогою розчину сульфатної кислоти
Г) допомогою фільтрувального паперу, змоченого розчином фенолфталеїну

24. Укажіть назву за номенклатурою IUPAC речовини, структурна формула якої

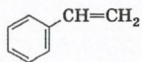
- A) 1,2-диметилпропан-1-ол
Б) 2,3-диметилпропан-3-ол

- В) 3-метилбутан-2-ол
 Г) 2-метилбутан-3-ол

25. Яка з речовин не реагує з бромною водою?

- А) пропен
 Б) анілін
 В) фенол
 Г) бутан

26. Органічна речовина, формулу якої наведено,

- 1) є структурним ізомером бензену
 2) необмежено розчиняється у воді
 3) вступає в реакцію полімеризації
 4) окислюється легше, ніж бензин

Укажіть правильний варіант відповіді.

- А) 1, 2
 Б) 1, 3
 В) 2, 4
 Г) 3, 4

27. Із амоніачним розчином аргентум(I) оксиду реагуватиме

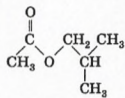
- А) бут-2-ин
 Б) бут-1-ин
 В) бут-2-ен
 Г) бут-1-ен

28. Укажіть продукт каталітичної гідратації етену.

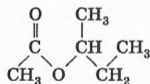
- А) етанова кислота
 Б) етаналь
 В) етанол
 Г) етан

29. Укажіть формулу естеру, що є продуктом взаємодії 2-метилпропан-1-олу та етанової кислоти.

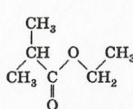
А)

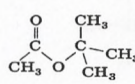
Б)

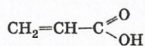
В)

Г)

30. Щоб довести ненасичений характер речовини, структурну формулу якої наведено, потрібно використати

- А) розчин метилового оранжевого
- Б) розчин натрій гідроксиду
- В) вапняну воду
- Г) бромну воду

ЛІТЕРАТУРА

ЗАГАЛЬНА ТА НЕОРГАНІЧНА ХІМІЯ

Основна:

1. Н.В.Романова. Загальна та неорганічна хімія. – К., «Вища школа». -1998.
2. М.Л.Глінка. Загальна хімія. – Л., Хімія. -1987-1991.
3. В.В.Григор'єва та ін. Загальна хімія. – К., «Вища школа». -1991.
4. Л.В.Бабіч та ін. Практикум з неорганічної хімії. – М., «Освіта». -1991.
5. Ахметов Н.С. Общая и неорганическая химия: Ученик для вузов. – М.: Высш. Школа, 1981–2001.
6. М.Л.Глінка. Задачі та вправи з загальної хімії. – Л., «Хімік». -1987.
7. Я.Л.Гольдфарб. Збірник задач і вправ з хімії. – М., «Просвещение». -1988.

Додаткова:

8. Попель П.П. Складання рівнянь хімічних реакцій. – К.: Рута, 2000. – 128 с.
9. Середа І.П. Конкурсні задачі з хімії для вступників до вузів: Навч. посібник. 2-ге вид. перероб. і допов. – К.: Вища школа, 1995. – 256 с.
10. Середа І.П. Хімія: Методика складання рівнянь окисно-відновних реакцій. – К.: Либідь-Партнер, 1999. – 64 с.
11. Слета Л.А., Черный А.В., Холин Ю.В. 1001 задача по химии с ответами, указаниями, решениями. – Харьков: Ранок, 2001. – 368 с.
12. Сухан В.В., Табеньська Т.В., Капустян А.Й., Горлач В.Ф. Хімія: Посібник для вступників до вищих навчальних закладів. 3-є вид. – К.: Либідь, 1996. – 448 с.
13. Тесты. Химия. Задания для проверки знаний, умений и навыков выпускников общеобразовательных школ, лицеев, гимназий. – К.: Освита, 1993. – 94 с.
14. Хомченко Г.П. Хомченко І.Г. Хімія для вступників до вузів. К.: Вища школа, 1985. – 367 с.
15. Хомченко Г.П. Хомченко І.Г. Задачі по химии для поступающих в вузы: Учеб. пособие. – М.: Высш. шк., 1986. – 238 с.
16. Чмиленко Ф.О., Царьова Н.В. Задачі та вправи з хімії. Хімія елементів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 80 с.

ОРГАНІЧНА ХІМІЯ

Основна:

1. Суховєєв В.В. Органічна хімія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2011.
2. Домбровский А.В., Найдан В.М. Органічна хімія. – К., 1992.
3. В.П.Черних, Б.С.Зилянковський, І.С.Грищенко. Органічна хімія. Харків, «Основа», 1997.
4. Бобрівник Л.Д., Руденко В.М., Лезенко Г.О. Органічна хімія. Київ-Ірпінь, «Перун», 2002.

Додаткова:

1. Перекалин В.В., Зонис С.А. Органическая химия. – М., 1982.
2. Несмеянов А.Н. Несмеянов Н.А. Начала органической химии. М., -1974.
3. Моррисон Р., Бойд Р. Органическая химия. – М., 1974.

- Гауптман З., Грефе Ю., Ремане Х. Органическая химия. – М., 1979.
- Беккер Г. Введение в электронную теорию органических реакций. - М., 1977.
- Нейланд О.Я. Органическая химия. - М., 1990.
- Робертс Дж. Касерио М. Органическая химия. - М., 1979.
- Быков Г.В. История органической химии. – М., 1978.
- Казицyna Л.А., Куллетская Н.Б. Применение УФ-, ИК- и ЯМР- и масс-спектрологии органической химии. -М., 1979.

БІОЛОГІЧНА ХІМІЯ

- Боечко Ф.Ф. Біологічна хімія. Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб, і допов. - К.: Вища школа, 1995. - 536 с.
- Кучеренко М.С. та інші. Біохімія. Підручник. - К.: Либідь, 1995. - 464 с. ISBN 5-325-00501-4.
- Кучеренко М.С. та ін. Біохімія: програмований контроль із застосуванням ЕОМ. Навч. посібник. - К.: Либідь, 1993. - 240 с.
- Кучеренко М.С., Пашенко О.Ю. та ін. Біохімія: еволюційна і порівняльна. Навч. посібник. - К.: Либідь, 1996. - 400 с.
- Сопін Є.Ф., Литвиненко А.Р. Біохімія: Підручник. - К.: Вища школа, 1972. - 384 с.
- Ленинджер А. Основы биохимии. В 3 т. - М.: Мир, 1985. - Т. 1-3.
- Филиппович Ю.Б. Основы биохимии. - М.: Высшая школа, 1985. – 503 с.
- Кретович В.І. Основы биохимии растений. - М.: Высшая школа, 1971.
- Кучеренко М.С. та інші. Біохімія: збірник задач і вправ. Навч. посібник. - К.: Либідь, 1995. - 136 с.
- Фердман Д.Л. Биохимия. - М.: Высшая школа, 1966.

ФІЗИЧНА ТА КОЛОЇДНА ХІМІЯ

- Каданер Л.І. Фізична і колоїдна хімія. — К.: Освіта, 1985.
- Балезин С.А., Ерофеев Б.В., Подобаев Н.И. Основы физической и коллоидной химии. — М.: Просвещение, 1975.
- Дикерсон Д., Грей Т., Хейт Дж. Основные законы химии. В 2-х томах. - М.: Мир, 1982.
- Киреев В.А. Курс физической химии. — М.: Госхимиздат, 1975.
- Голиков Г.А. Руководство по физической химии. - М.: Высшая школа, 1988.
- Лукьянов А.Б. Физическая и коллоидная химия. - М.: Химия, 1988.
- Воюцкий С.С. Курс коллоидной химии. - М.: Химия, 1964.
- Фридрихсберг Д.А. Курс коллоидной химии. - Л.: Химия, 1974.
- Білий О.В., Біла Л.І. Задачі з фізичної і колоїдної хімії. - К.: Освіта, 1986.
- Захарченко В.Н. Сборник задач и упражнений по физической химии. - М.: Просвещение, 1978.
- Парфенов Г.С. Сборник примеров и задач по физической химии. -М.: Просвещение, 1975.
- Сертовський Ю.В. Будова і властивості речовини. - К.: Радянська школа, 1992.
- Ахметов Б.В. Задачи и упражнения по физической химии. - Л.: Химия, 1989.
- Эткинс П. Порядок и беспорядок в природе. - М.: Мир, 1987.
- Кричевский И.Р., Петрянов И.В. Термодинамика для многих. - М.: Педагогика, 1975.
- Сморodinский Я.А. Температура. - М.: Наука, 1987.

ОСНОВИ СУЧАСНОГО ХІМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

- Алтухов К.В., Мухленов И.П., Турмакина Е.С. Химическая технология. М.: Просвещение, 1985. – 304 с.
- Мухленов И.П., Гроштейн А.Е., Турмакина Е.С. и др. Основы химической технологии. М.: Высшая школа. – 1983. – 335 с.
- Основы химической технологии. Под ред. И.П. Мухленова. М.: Высшая школа, 1991. –

- 463 с.
4. Гошаров А.И. и др. Химическая технология. Практикум. К.: Высшая школа. – 1982.
 5. Тихвинская Н.Ю., Вольнский В.Е. Практикум по химической технологии. М.: Просвещение. – 1984. – 160 с.
 6. Ключников Н.Г. Практические занятия по химической технологии. М.: Просвещение. - 1978.
 7. Кутепов А.М. и др. Общая химическая технология. М.: Высшая школа. – 1985.
 8. Лебедев П.Г. Химия и технология основного органического и нефтехимического синтеза – М.: Химия, 1976.
 9. Аранская О.С. Сборник задач и упражнений по химической технологии и биотехнологии. - Мінськ: Университетское. - 1989. – 311 с.
 10. Сборник задач по химической технологии: Учебн. пособие для студентов хим. и хим.-биол. спец. пед. ин-тов / И.И.Беляева, В.А.Трофимов, М.Ю.Тихвинская и др. – М.: Просвещение, 1982. – 143 с.

Схвалено на засіданні кафедри хімії та фармації
(протокол № 7 від 13.12.2019 р.)

Голова комісії, професор

Демченко А.М.